

هومر

ایلیاد

مترجم

سعید نفیسی

تهران ۱۳۸۶

Homerus

سرشناسه : هومر، قرن ۹ ق. م.
عنوان و نام پدیدآور : ایلیاد / هومر؛ مترجم سعید نفیسی.
مشخصات نشر : تهران: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی، ۱۳۷۳.
مشخصات ظاهری : ۸۱۰ ص.
شابک : ۹۷۸-۹۶۲-۲۲۵-۱۹۹-۷
یادداشت : عنوان اصلی: *Iliada*.
یادداشت : چاپ هجدهم: زمستان ۱۳۸۶ (فیبا).
یادداشت : کتابنامه.
موضوع : شعر حماسی یونانی -- ترجمه شده به فارسی.
موضوع : آشیل (اساطیر یونانی).
موضوع : جنگ تروا.
موضوع : افسانه‌ها و قصه‌های یونانی.
شماره افزوده : نفیسی، سعید، ۱۲۷۴ - ۱۳۲۵ : مترجم.
شماره افزوده : شرکت انتشارات علمی و فرهنگی.
ردمبندی کنگره : ۱۳۷۳ آ ۲۳ / ف ۴۰۳۲ PA
ردمبندی دیویی : ۸۸۲/۰۱
شماره کتابشناسی ملی : ۷۴-۱۶۸۰ م

ایلیاد

نویسنده : هومر

مترجم: سعید نفیسی

چاپ نخست: ۱۳۳۷

چاپ هجدهم: زمستان ۱۳۸۶؛ شمارگان: ۳۰۰۰ نسخه
حروفچینی و آماده‌سازی: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی
لیتوگرافی، چاپ، صحافی: شرکت چاپ و نشر علمی و فرهنگی کتیه
قیمت: ۷۵۰۰۰ ریال
حق چاپ محفوظ است.

شرکت انتشارات علمی و فرهنگی

○ اداره مرکزی: خیابان افریقا، چهارراه حقانی (جهان کودک)، کوچه کمان، پلاک ۲،
کدپستی ۱۵۱۸۷۳۶۳۱۳؛ صندوق پستی ۱۵۸۷۵۹۶۲۷؛ تلفن: ۸۸۷۷۴۵۶۹۷۱؛ فاکس: ۸۸۷۷۴۵۷۲
آدرس اینترنتی: www.ehtesabfarhangi.com info@ehtesabfarhangi.com
○ مرکز پخش: شرکت بازرگانی کتاب گستر، خیابان افریقا، بین بلوار ناهید و گلشهر، کوچه
گلغام، پلاک ۱۱؛ کدپستی ۱۹۱۵۶۷۳۳۸۳؛ تلفن: ۲۳-۲۲۴۱۲۰؛ تلفکس: ۲۲۰۵۰۳۲۶
آدرس اینترنتی: www.Ketabgostar.com info@ketabgostar.com
○ فروشگاه یک: خیابان انقلاب - رویروی در اصلی دانشگاه تهران؛ تلفن: ۶۶۲۰۰۷۸۶

فهرست مندرجات

۱	دیباجه مترجم
۷	ایلیاد و ادیسه
۱۸	هومر و داستان جنگ تروا
۳۰	اساطیر یونان
۴۱	سرود نخستین
۷۵	سرود دوم
۱۱۹	سرود سوم
۱۴۱	سرود چهارم
۱۶۷	سرود پنجم
۲۱۱	سرود ششم
۲۳۷	سرود هفتم
۲۶۱	سرود هشتم
۲۸۹	سرود نهم
۳۱۹	سرود دهم
۳۴۳	سرود یازدهم
۳۷۹	سرود دوازدهم

۴۰۱	سرود سیزدهم
۴۳۵	سرود چهاردهم
۴۵۷	سرود پانزدهم
۴۸۹	سرود شانزدهم
۵۲۵	سرود هفدهم
۵۵۷	سرود هجدهم
۵۸۳	سرود نوزدهم
۶۰۳	سرود بیستم
۶۲۵	سرود بیست و یکم
۶۵۱	سرود بیست و دوم
۶۷۵	سرود بیست و سوم
۷۱۳	سرود بیست و چهارم
۷۴۷	ضمائم

دییاجه مترجم

در سه هزار سال پیش دو منظومه بزبان یونانی قدیم سروده شده که شاید بیش از هر اثر ادبی دیگر در سراسر جهان شهرت و اعتبار داشته باشد. منظومه اول را که باید «حماسه یونانیان قدیم» دانست بزبان یونانی «ایلیاس»^۱ یا «ایلیادوس»^۲ می نامند و وجه تسمیه آن از کلمه «ایلیون»^۳ یکی از نامهای شهر «تروا»^۴ در آسیای صغیرست که «پرگام»^۵ نیز بآن میگفته اند و یونانیان قدیم ده سال آنرا شهر بند کردند و سرانجام گشادند. آثار این شهر را اروپاییان در جایگاهی که اکنون بنام «حصارلیغ» دهکده ایست در ترکیه امروز یافته اند. این حماسه منظوم بزرگ شامل بیست و چهار سرودست که هریک از آنها ایلیادوس نام دارد و بهمین جهت همه کتاب را نیز بهمین نام خوانده اند. در برخی از زبانهای اروپایی این کلمه را «ایلیاد» تلفظ می کنند و در عرف زبان فارسی نیز بهمین نام معروف شده است.

منظومه دوم را یونانی «ادوسئوس»^۱ مینامند و این کلمه در برخی زبانهای اروپائی «ادیسه»^۲ خوانده میشود و در زبان فارسی نیز بیشتر بدین نام معروف شده است.

درباره اینکه گوینده این سخنان کیست و در چه زمانی می زیسته و آیا هر دو کتاب از يك سراینده است و یا از دو گوینده مختلف بسیار سخن رفته است و شمه ای از آن سخنان در این دیباجة و یا ضمائم کتاب خواهد آمد.

از دیرباز سراینده هر دو منظومه را يك تن دانسته و او را بزبان یونانی «اومیروس»^۳ و بزبان لاتین «هومروس»^۴ نامیده اند. در کتابهای قدیم مابرعایت اصل یونانی نام وی را «اومیروس» نوشته اند و در زبانهای اروپایی پیروی از زبان لاتین Homer و Homère ضبط کرده اند، بهمین جهت در ایران امروز بیشتر بنام «همر» یا «هومر» معروف شده است. برخی احتمال داده اند که وی در قرن دهم پیش از میلاد زیسته باشد و هفت شهر مختلف یونان را زادگاه او دانسته اند.

عصر زندگی سراینده ای که ایلید و ادیسه را سروده پیداست که از هومر دوران پهلوانی دور بوده و خود در زمانی می زیسته که مردم حسرت آن روزگاران پراز شگفتی و دلاوری را می خوردند. بدین گونه پیداست که هومر در همان زمانی که این وقایع روی می داده نمی زیسته است. هرودوت مورخ معروف میگوید: «بعقیده من هومر و «هزیود»^۵ (شاعر یونانی قرن هشتم

پیش از میلاد) تنها چهارصد سال پیش از من زیسته‌اند». بنا بر این گفته هومر معاصر «لیکورگ»^۱ قانون‌گذار معروف سپارت بوده که در قرن نهم پیش از میلاد زیسته است و بدین حساب سه قرن پس از تصرف شهر تروا در جهان بوده است. اما دانشمندانی که رایشان مصاب‌ترست عقیده دارند که تاریخ زندگی او را باید اندکی بالاتر از زمان لیکورگ برد و در حدود سال هزار پیش از میلاد قرارداد. چنانکه در اسناد قدیم گفته شده است که لیکورگ اشعار هومر را که در آن زمان در آسیای صغیر رایج بود، گرد می‌آورد و نسخه برمی‌داشت. از سوی دیگر پیداست در زمانی که این اشعار سروده شده شاهان یونان جلوه‌ای داشته‌اند، در یونان هنوز سلطنت موروث برقرار بوده و این شاهان از نژاد پهلوانان داستانی بوده‌اند و هومر برای کام‌جویی و خوشامد این شاهان این اشعار را درباره پهلوانان سروده است. اینکه هومر می‌گوید: «فرماندهی چندتن خوب نیست، باید تنها یک سرکرده و یک شاه در سرکار باشد» خود دلیل برین نکته است زیرا که ناچار در حکومت دمکراسی که بعدها در یونان برقرار شده گوینده‌ای نمیتوانسته است چنین سخنی از زبان اولیس بگوید.

شکی نیست که یونانیان قدیم پیش از نظم

ایلیاد و ادیسه ادبیات منظوم داشته‌اند و از

آنچه به ما رسیده است مسلم می‌شود که نخستین

سرایندگان آن سرزمین راهبانی بوده‌اند که یونانیان خود

ادبیات یونان
پیش از هومر

بایشان «آئوئیدوس»^۱ می گفتند و این کلمه را امروز بزبان فرانسه «آئد»^۲ تلفظ می کنند. اشعاری که این گروه از سرایندگان سروده اند سرودهای دینی بوده که در مراسم مذهبی تغنی می کرده اند و مانند همه اشعاری که بدین اندیشه و بدین گونه سروده شده با موسیقی توأم بوده است. تردیدی نیست که در آغاز پیداشدن هر زبانی نیز از این گونه سرودسرایي مانند زنده خوانی ایران قدیم معمول میشده است. ناچار بدیهه سرایی در این گونه موارد از سرایندگی بیشتر رواج داشته است. مدتها یگانه سرایندگان همان راهبان بوده اند که در سخن منظوم خود خدایان را می ستوده و کردار و رفتارشان را بنظم ادا می کرده اند.

پس از آن دسته ای دیگر از سرایندگان پدیدار گشته اند که هومر خود ایشان را «دمینورگس»^۳ می نامد و این کلمه در زبان فرانسه «دمیورژ»^۴ خوانده میشود. این دسته از سرایندگان پیروزیهای پهلوانان را نیز بامناقب خدایان توأم کرده بودند.

اندك اندك شعر غنایی و غزل سرایی نیز در آن کشور رواج یافته و در اشعار خود بیشتر باصطلاح رایج شعر فارسی «بهاریه» یعنی اوصاف بهار را می سروده اند و در آغاز و پایان هر منظومه کلمه «الینوس»^۵ یا «لینوس»^۶ را که بمعنی درینغ و افسوس است می آوردند، بهمین جهت این گونه از تغزل را لینوس نامیده اند.

۱- Aoidos ۲- Aède ۳- Demiourgos ۴- Dēmiurges

۵- Elinus ۶- Linus

سپس نوعی دیگر از شعر پدید آمده است که در دلاوری و سوگواری خوانده می‌شد و در آن نام «پئان»^۱ خدای روشنایی و زندگی را می‌برده‌اند که درمان و دل‌داری را از او می‌دانسته‌اند. و بهمین جهت این گونه از تغزل را «پئان» نام گذاشته‌اند. در میان پئانها منظوماتی هم بوده که جنبه دینی نداشته است.

نوعی دیگر از شعر را تنها در جشن‌های زناشویی می‌سرودند و شب هنگامی که عروس را از خانه پدر بامشعل بخانه شوهر می‌بردند در راه ازین گونه اشعار می‌سرودند و این اشعار را بمناسبت نام «هومن»^۲ که خدای زناشویی بود، «هومنائوس»^۳ می‌گفتند. قسم دیگری از شعر که رواج داشته مراثی بوده است که در مرگ دوستان و نزدیکان می‌سروده‌اند و آنرا «طرنوس»^۴ می‌گفتند و بزبان فرانسه «ترن»^۵ می‌گویند.

کسانی که درباره هومر و انتساب ایلید و ادیسه باو شک کرده‌اند گفته‌اند که نه تنها این دو منظومه از یک گوینده نیست بلکه ایلید مجموعه سرودها و مقطعاتیست که گویندگان مختلف، در زمانهای مختلف سروده و سپس آنها را با هم گرد آورده و از آن کتابی ترتیب داده و تدوین کرده‌اند. اما در قرن هفدهم میلادی این عقیده سست شد و دانشمندان بزرگ بدلائلی ثابت کردند که سراسر ایلید اثر طبع یک گوینده بیش نیست. برخی دیگر در باره زمان سروده شدن این اشعار تردید داشتند و آنها را از قرن دهم پیش از میلاد نمی‌دانستند و معتقد بودند که یونانیان

قدیم قرن‌ها پس از آن بشاعری آغاز کرده‌اند و حتی در این زمینه بدین عقیده گرویده بودند که ایلیداد مجبوعه‌ای از سرودهایست که آندهای چند در قرن‌های متعدد سروده‌اند و سپس آنها را یک دست و یک نواخت کرده و با تصرفاتی همان و هم آهنگ کرده‌اند و بدین گونه که امروز هست فراهم آورده‌اند و حتی برخی قسمت‌های کهنه‌تر را نشان داده‌اند. از آن جمله کسی از دانشمندان اروپا معتقد بوده که کتاب ایلیداد شانزده روش مختلف دارد و هر روش از آن از سراینده دیگریست و بدین گونه بجای آنکه آنرا مطابق نسخه‌های رایج به بیست و چهار سرود تقسیم کنند باید بشانزده سرود تقسیم کرد. امروز این عقیده دیگر چندان معتبر نیست. با این همه هنوز تردیدی در باره شخص هومر و ایلیداد و ادیسه در میان هست و برخی معتقدند که هومر نام گوینده‌ای نیست بلکه اصطلاحیست برای این گونه اشعار.

بهترین راه برای روشن کردن این مطلب پیچیده مطالعه دقیق در متن ایلیداد و ادیسه است و درین مقدمه هر دو منظومه ایلیداد و ادیسه بدین نظر تجزیه شده است.